

ВИКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ І ВИРІШЕННЯ

kseniya057@mail.ru

Шушлякова О.В., викладач

кафедри бухгалтерського обліку

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Сучасна епоха євроінтеграції України об'єктивно визначає необхідність і доцільність сумісності національних систем вищої освіти в рамках єдиного європейського простору. Цей процес вимагає вирішення комплексу як фундаментальних питань, пов'язаних з модернізацією системи вищої освіти в Україні, так і конкретних завдань організації навчального процесу, методів викладання окремих дисциплін і форм контролю знань студентів.

Такі науковці та економісти як Бутинець Ф.Ф., Кузьмінський Ю.А., Маляревський Ю.Д., Нападовська Л.В., Сопко В.В., Чижевська Л.В., приділили значну увагу теоретичному підходу до вирішення проблеми викладання облікових дисциплін у вищій школі.

Метою дослідження є розробка теоретичних положень та надання практичних рекомендацій щодо удосконалення методики викладання фінансового обліку у вищих навчальних закладах.

Навчальні дисципліни «Фінансовий облік – І», «Фінансовий облік – II», є нормативними навчальними дисциплінами та вивчаються згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» для всіх форм навчання. Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Кожний змістовний модуль – це відносно самостійний окремий блок дисципліни, який логічно поєднує кілька її навчальних елементів за змістом та взаємозв'язками [7, 8].

Перехід на модульну систему привів до загального скорочення годин аудиторних занять для бакалаврів, які вивчають фінансовий облік. Це вимагає пошуку оптимальних методів навчання в умовах обмеженості часу спілкування в аудиторії. Автор розглядає можливі шляхи вдосконалення методики викладання дисципліни фінансовий облік. З переходом на модульну систему бюджет часу скорочений: зараз в загальному балансі навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, становить 58,3% (126 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни «Фінансовий облік - І» (216 годин) [7]. За висновком багатьох аналітиків, в зарубіжних вузах при підготовці бакалаврів з економіки пріоритет віддається, як правило, практичним заняттям [2].

В системі базових дисциплін з підготовки бакалаврів, фінансовий облік, на відміну від багатьох інших економічних дисциплін, базується на динамічно мінливих подіях. Вони викликані реформуванням бухгалтерського обліку, переходом на Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), введенням нових законодавчих актів, тому необхідно навчати студентів тому, як вести себе в нових умовах.

Основний акцент у викладанні облікових дисциплін повинен робитись не на механічне запам'ятовування ними навчального матеріалу, а на розвиток мислення тих, хто навчається. Можна вважати, що актуальними в наш час є питання щодо зв'язку теорії і практики. Як зазначає проф. Ф.Ф. Бутинець, «не слід читати студентам те, чого вони не розуміють, а викладати потрібне їм у житті та відоме на практиці» [3].

Автор погоджується з думкою фахівця [1], що актуальними можна вважати наступні виміри викладання фінансового обліку:

інтелектуальний – фокусується на розумінні того, що з себе представляють ті чи інші речі чи явища, а також на проведенні спостережень, створенні концепцій і узагальнень. Наприклад, знаючи зміст господарської операції щодо надходження основного засобу, студент повинен визначити бухгалтерську кореспонденцію рахунків;

пов'язаний з прийняттям рішення – зосереджений на зростанні у вмінні здійснювати правильний вибір. Наприклад, знаючи господарську операцію, студент визначає первинний документ, обґрунтовуючи свій вибір;

творчий – фокусується на відповідній реакції, діях і видах поведінки, що є відповідними висловлюваннями як зрозумілого розуміння питання, так і правильно зробленого вибору. Зокрема, студент повинен визначити наслідки застосування обраного оптимального методу нарахування амортизації основних засобів для фінансового стану підприємства, інтерпретацію бухгалтерських показників.

Успішність викладання фінансового обліку – це вирішення поставлених перед викладачем освітніх і виховних завдань, що залежить, насамперед, від глибокого розуміння їм сутності методичної роботи з предмета, знання змісту методики викладання, її основних функцій. Практичні навички, одержувані в ході вивчення предмета повинні сприяти становленню фахівця, здатного забезпечити обслуговування господарюючих суб'єктів відповідною професійною підготовкою майбутніх фахівців бухгалтерського обліку, де важливим компонентом є знання та навички, отримані студентами при вивченні даного предмета. Але більшість сучасних викладачів облікових дисциплін ніколи не готували себе для роботи в якості педагога. Це найчастіше випускники вузів або практикуючі бухгалтери, які отримали відповідну бухгалтерську, але не педагогічну освіту. Таким викладачам нерідко доводиться на особистому досвіді виробляти власну, далеко не бездоганну, методику викладання облікових дисциплін, повторюючи при цьому багато помилок своїх попередників [9].

На сьогодні немає жодної класифікації методів навчання, яка охопила б широкий та різноманітний діапазон традиційних та інноваційних методів навчання. Неможливо зупинитися на використанні тих чи інших методів навчання окремо. Лише інтегруючись одні в другі, поєднуючись та взаємодоповнюючись, традиційні та інноваційні методи навчання у вищих навчальних закладах можуть привести до очікуваних результатів. У вищих школах при усному викладенні використовуються такі методи як пояснення, бесіда, дискусія, диспут, дебати тощо. Пояснення є важливим, і найбільш розповсюдженим способом навчання. Недоліком даного методу поряд з іншими методами навчання, є те, що студент менше активізується, перетворюється в пасивного сприймача інформації. Бесіда є джерелом взаємовідносин між викладачем і студентами, це один із методів вирішення проблем формування мотивації навчальної діяльності студентів. Переваги даного методу: координує думки окремих осіб, стимулює учасників дискусії чітко й точно формулювати свої думки. Диспут – це зіткнення різних, прямо протилежних точок зору. Цей метод не вимагає остаточних висновків, що дає студентам можливість аналізувати поняття й аргументи, захищати свої погляди, переконувати в їх правильності інших людей. Дебати мають на меті взаємну експертизу точок зору і проводиться для того, щоб ознайомитися з поглядами один одного з метою подальшого вироблення спільної позиції. Вони направлені на перемогу однієї точки зору над поглядами опонента і містять ґрунтовні аргументи. Найголовніше у дебатах – передати повідомлення якомога зрозуміліше [10].

За останні роки у практиці педагогіки вищої школи, крім традиційних методів, великого розповсюдження набули інноваційні методи. Так, наприклад, на кафедрі бухгалтерського обліку Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця при викладанні фінансового обліку широко використовують активні методи навчання – робота у малих групах, міні-лекції, кейс-метод, ділові ігри тощо [7, 8].

У результаті такої форми активізації аудиторної роботи рівень зацікавленості студентів значно зростає, оскільки вони набувають практичних навичок та вмінь

виконання робіт з обліку активів, капіталу і зобов'язань згідно з національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та Податковим Кодексом України (шляхом відгадування кросвордів, ребусів, тестування, проведення брейн-рингів). У студентів формуються професійні якості, що дозволяють виконувати практичну роботу облікового персоналу за різними посадами (касир, бухгалтер з обліку запасів, бухгалтер з обліку необоротних активів, бухгалтер з обліку витрат, замісник головного бухгалтера, внутрішній контролер (аудитор), аналітик, головний бухгалтер тощо).

Одним з методів моделювання професійної діяльності є кейс-метод. Кейс метод – це метод навчання, при якому студенти та викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій та завдань [7, 8]. Студентам пропонується проаналізувати реальну виробничу ситуацію, яка відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідний для вирішення даної практичної ситуації. Навчання з використанням кейс-методу допомагає розвивати вміння вирішувати практичні завдання з урахуванням конкретних умов. Дає можливість сформулювати такі кваліфікаційні характеристики, як здатність до проведення аналізу, вміння чітко формулювати і висловлювати свою позицію. Використання кейс-методу при вивченні фінансового обліку дозволяє поєднувати теоретичне і практичне навчання.

Нижче запропонована модель заняття за кейс-методом за навчальною дисципліною «Фінансовий облік – І».

Тема: Облік запасів

Цілі заняття:

- навчити розуміти практичну ситуацію і приймати конкретне рішення;
- навчити застосовувати теорію на практиці;
- розвивати аналітичні здібності з вироблення альтернативних рішень.

План заняття.

1. Підготовчий етап. Викладач ставить перед студентами завдання: відобразити рух запасів на рахунках бухгалтерського обліку, відповідно до прийнятої облікової політики. Як завдання дається конкретна практична ситуація з руху запасів і пропонується оформити первинні документи, визначити метод вибуття запасів, метод аналітичного обліку запасів.

2. Самостійна робота студентів в мікрогрупах: вивчення кейс-завдання і методичних вказівок; оформлення первинних документів; складання бухгалтерських проводок за господарськими операціями і запис їх на рахунках бухгалтерського обліку; підготовка питань з досліджуваної теми для інших мікрогруп.

3. Дискусія: повідомлення мікрогруп (висновки за рішенням практичної ситуації, відповіді на питання інших мікрогруп і викладача).

4. Підсумки і оцінка знань і умінь. Оцінюється робота мікрогруп та окремих студентів. Викладач обґрунтовує оцінку, використовуючи такі критерії: відповіді за сутністю питання; грамотність оформлення документів; точність складання кореспонденції рахунків; активність роботи (індивідуальна, в мікрогрупах).

У процесі вивчення навчальної дисципліни в залежності від складності можна використовувати кейси різної складності:

перша ступінь складності: є практична ситуація, є рішення. Студенти визначають, чи підходить рішення для даної ситуації. Чи можливо інше рішення?

друга ступінь складності: є практична ситуація. Студентам пропонується знайти правильне рішення.

третья ступінь складності: є практична ситуація. Студент сам визначає проблему і знаходить шляхи вирішення.

Таким чином, будучи інтерактивним методом навчання, кейс-метод, завойовує позитивне ставлення з боку студентів, які бачать в ньому гру, що забезпечує освоєння теоретичних положень і оволодіння практичними вміннями. Викладачеві кейс-метод дає можливість по-іншому думати і діяти, постійно оновлювати свій творчий потенціал.

Підводячи підсумок, можна зазначити, що на сьогоднішній день, головна мета викладання фінансового обліку полягає в тому, щоб організувати і забезпечити глибоке і якісне засвоєння змісту предмета. Реалізується ця мета головним чином у процесі теоретичного навчання, а закріплення навчального матеріалу досягається в ході проходження практичних і лабораторних завдань шляхом застосування інтеграції традиційних та інноваційних методів навчання.

Література:

1. Безручук С.Л. Викладання бухгалтерського обліку для студентів спеціальностей за напрямом «Економіка»: проблемні питання / С.Л. Безручук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/5426/1/30.pdf>.
2. Бекулов Х.М. Частная методика преподавания бухгалтерского (финансового) учета в условиях многоуровневой системы подготовки экономистов / Х.М. Бекулов, М.Х. Тхазеплова, И.Б. Бекулова // Наука и образование: современные тренды : коллективная монография. – Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2015. – № VII. – С. 58-73.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: роздуми вченого / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 100 с.
4. Кузьминский Ю. Болонский процесс: усовершенствование преподавания бухгалтерского учета для экономистов и правоведов в высших учебных заведениях Украины / Ю. Кузьминский, Н. Мельничук // Бухгалтерский учет и аудит. – 2004. – № 8. – С.37-40.
5. Нападовская Л. Проблемы подготовки специалистов по учету и аудиту, их профессиональное признание / Л. Нападовская // Бухгалтерский учет и аудит. – 2004. – № 8. – С. 41-45.
6. Сопко В. Болонский процесс: вопросы высшего образования и науки по специальности «Бухгалтерский учет, контроль, анализ и аудит» / В. Сопко // Бухгалтерский учет и аудит. – 2004. – № 9. – С. 26-28.
7. Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансовий облік – І» для студентів напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» усіх форм навчання / Укл. Малярєвський Ю.Д., Безкоровайна Л.В., Фартушняк О.В., Пасічник І. Ю. – Харків: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 48 с.
8. Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансовий облік – ІІ» для студентів напряму підготовки «Облік і аудит» усіх форм навчання / Укл. Тютюнник П.С., Малярєвський Ю.Д., Безкоровайна Л.В., Фартушняк О.В. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2015. – 46 с.
9. Чижевська Л.В. Методика викладання облікових дисциплін / Л.В. Чижевська. – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 504 с.
10. Шостак У.В. Сучасні методи викладання бухгалтерського обліку // У.В. Шостак. Т.В. Короленко, М.К. Байдак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Pedagogica/5_84036.doc.htm